

ห้องสมุด...หากไม่มีกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จะเกิดอะไรขึ้น... ?

กัลยา วัลลิภากร^๑

อาจารย์กัลยา วัลลิภากร

เป็นความโชคดีของผู้เขียนอย่างยิ่งที่ได้ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุดโรงเรียนที่เป็นศูนย์พัฒนา กิจกรรมส่งเสริมการอ่านของจังหวัดสมุทรสาคร ห้องสมุด 3 ดี มีชีวิต โรงเรียนวัดนางสาว และ ร่วมงานกับผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลเกี่ยวกับงานห้องสมุด ทำให้สามารถพัฒนาต่อยอด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจนประสบความสำเร็จ

ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับประเทศ ด้านผลงานการปฏิบัติที่ยอดเยี่ยม Best of the Best Practices รักการอ่านผ่านกิจกรรมห้องสมุด 3 ดี มีชีวิต โรงเรียนวัดนางสาว ปี ๒๕๕๖

ความโชคดีอีกชั้น เมื่อทำหน้าที่ประธาน ชมรม ปัญหาต่าง ๆ ที่พรั่งพรูออกมาจากคำพูด ของครูบรรณารักษ์บ้างก็ขอความเห็นเป็นแนวทาง

^๑ ครูบรรณารักษ์ โรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง)

บ้างก็ขอความช่วยเหลือ บางคนบอกว่าขอแค่ได้ปรับทุกข์เพราะทราบว่าแก้ปัญหาไม่ได้ พบกันเมื่อใดต่างก็ปรับทุกข์ซึ่งกันและกันด้วยความเห็นอกเห็นใจในงานหน้าที่ของครูบรรณารักษ์

ความโชคดีสูงสุด เมื่อได้รับเกียรติให้ร่วมเป็นวิทยากร ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ด้านบรรณารักษ์โดยท่านอาจารย์ศกุนตลา สุขสมัย รองฯ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาให้น่าประทับใจประสบการณ์เล่าสู่ครูบรรณารักษ์ ทำอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ ทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าสิ่งที่ดำเนินการนั้นมาถูกทางแล้ว

ก่อนอื่นผู้เขียน ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน” ดังนี้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นงานบริการอย่างหนึ่ง ที่ห้องสมุดจัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อช่วยให้บุคคลเกิดความอยากรู้ อยากอ่านหนังสือ เห็นความจำเป็น ความสำคัญของการอ่านและให้มีนิสัยรักการอ่าน ห้องสมุดแต่ละประเภทสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ตามความเหมาะสมของผู้ใช้แต่ละระดับ เพื่อให้ผู้อ่านได้มาใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งห้องสมุดได้จัดหามาไว้ อย่างคุ้มค่า

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึงอะไร

หลายคนยังคงงงๆ กันอยู่เกี่ยวกับความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ลองพิจารณาความหมายจากผู้ที่มีความสำคัญและเชี่ยวชาญด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย (แมนมาส ขวลิขิต, ๒๕๔๖, หน้า ๗๗)

สุขุม เฉลยทรัพย์ (๒๕๓๑, หน้า ๒๕๘) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การเล่นเกม การอ่านนิทาน การแสดงละคร เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในการอ่าน ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่านและทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (๒๕๔๕, หน้า ๙๓) กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระตุ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจ การอ่าน จนกระทั่งมีนิสัยรักการอ่าน นำประโยชน์จากการอ่านไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการอ่านทุกประเภท จากการที่ผู้จำกัดความหลากหลายสรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมเพื่อกระตุ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่นเกม การเล่าเรื่อง หนังสือและการแสดงละคร เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจการอ่าน จนกระทั่งเห็นความสำคัญและมีนิสัยรักการอ่าน พัฒนาการอ่านจนมีความสามารถใช้ประโยชน์จากการอ่าน

ในการเรียนรู้และในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิด คำจำกัดความเกี่ยวกับการอ่านได้หลากหลาย

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีประโยชน์อย่างไร

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ความสามารถในการอ่านมีความสำคัญกับบุคคลอย่างมาก การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการแสวงหาความรู้จากสื่อทุกประเภท อย่างไรก็ตาม การอ่านหนังสือให้เกิดความแตกฉานและอ่านจนเป็นนิสัยหรือมีนิสัยรักการอ่านเกิดขึ้นกับบุคคล โดยเฉพาะเด็กหรือนักเรียน มิใช่สิ่งที่กระทำง่ายนัก ห้องสมุดจึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์หรือกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เพื่อพัฒนาความสนใจและรสนิยมในการอ่าน
ให้กว้างขวางขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน
๒. สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการอ่าน
๓. มีทักษะและวิจารณ์ญาณในการอ่าน
๔. ประชาสัมพันธ์และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ใช้กับห้องสมุดและบรรณารักษ์
๕. กระตุ้นและจูงใจให้ผู้ใช้มาใช้ห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศ
๖. แนะนำหรือนำเสนอทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด

ปัญหาและอุปสรรค เกิดจาก

๑. ครูมีชั่วโมงสอน/งานอื่น ๆ มาก

๒. ครูขาดทักษะความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม
๓. กิจกรรมเดิม ๆ ขาดความคิดสร้างสรรค์
๔. เด็กขาดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
๕. ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากหลายฝ่ายและปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย

จะอย่างไร...

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจึงมีขึ้นได้

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สำหรับผู้เขียนเป็นเรื่องที่ยากมากพอสมควร เนื่องจากโรงเรียนวัดนางสาวมีนักเรียนหลายช่วงวัย เพราะจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จึงต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยใช้หลักการ PDCA

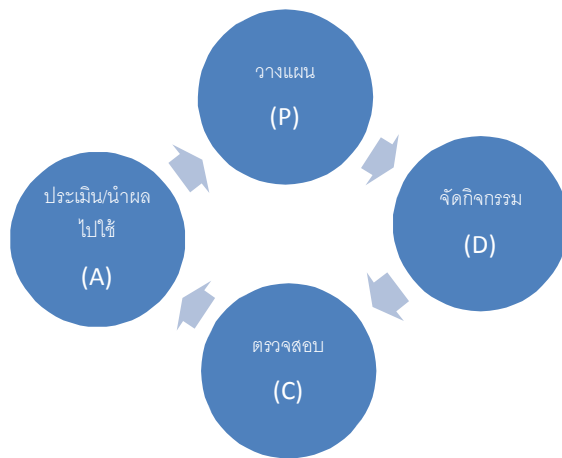
การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น (P) ดังนี้

๑. ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมตามแผนงาน ๑ ป ๔ ส
๒. จัดระบบการใช้ห้องสมุดเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
๓. วางแผนร่วมกับครูในการจัดกิจกรรม เช่น จัดเตรียมหนังสือ จัดมุม จัดเตรียมสื่อประชุมชี้แจง ทำปฏิทิน ร่วมจัดกิจกรรม ฯลฯ
๔. จัดระบบมุมหนังสือในห้องเรียนตามจุดต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

๕. สรรหารับสมัครยุวบรรณารักษ์เพื่อช่วยเหลืองานห้องสมุดและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
๖. สร้างเครือข่าย

แผนงาน ๑ ป ๔ ส คืออะไร.....?

- **ปลูกจิตสำนึก** ให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านแบบ “ระเบิดจากข้างใน” ตามแนวพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการสร้างชุมชนภายในให้เข้มแข็งก่อนนำออกไปสร้างความเข้มแข็งภายนอกหรือชุมชนนั่นเอง
- **เสริมสร้าง** ภาควิชาเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนและพัฒนาห้องสมุดอย่างยั่งยืน
- **สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อม** และแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะห้องสมุดให้เอื้อต่อการอ่านของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนให้มีการบูรณาการการอ่านกับการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- **ส่งเสริม** ยกย่องเชิดชูเกียรติ นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ รวมทั้งชุมชนและภาควิชาเครือข่ายที่มีส่วนร่วมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการดำเนินงานห้องสมุด
- **สนับสนุน** ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

การดำเนินงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผน (D)

๑. ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งแผนการใช้ห้องสมุดพร้อมระบุสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้
๒. ร่วมกับครูทุกกลุ่มสาระฯ จัดกิจกรรมตามแผนงานที่ได้วางไว้
๓. สนับสนุนการจัดมุมหนังสือเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านตามจุดต่าง ๆ
๔. อบรม/พัฒนาวุฒิบัตรบรรณารักษ์
๕. ครูกลุ่มสาระฯ ส่งแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่านและการคิด
๖. เลือกกิจกรรมเด่นของครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระฯ ที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ห้องสมุด
๗. ประกาศ ยกย่อง ให้รางวัลนักเรียนและครูตามสมควร

การตรวจสอบการดำเนินงาน (C)

๑. จัดการแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและพัฒนาการคิด เช่น การเล่าเรื่องหนังสือดีที่อยากให้อ่าน การจัดกิจกรรมวันสำคัญ การทำชิ้นงานจากการอ่าน ฯลฯ

๒. ประมวลแผนการจัดกิจกรรมของครูทุกกลุ่มสาระ
๓. สำนวความพึงพอใจของนักเรียน ครู ผู้บริหาร ต่อการจัดกิจกรรม
๔. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำผลไปพัฒนา
๕. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน
๖. นำผลการดำเนินงานเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา
๗. รวบรวมกิจกรรมเด่นจากการดำเนินงาน
๘. ประกาศ ยกย่องกิจกรรมเด่น ของครู นักเรียน
๙. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เช่น จัดทำเอกสารเผยแพร่ ฯลฯ

ประเมินผลและนำผลไปใช้ (A)

การประเมินผลเพื่อปรับปรุง แก้ไข และนำผลไปพัฒนา

๑. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

๒. นำผลการดำเนินงานเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา
๓. รวบรวมกิจกรรมเด่นจากการดำเนินงาน
๔. ประกาศ ยกย่องกิจกรรมเด่นของครู นักเรียน
๕. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เช่น จัดทำเอกสารเผยแพร่ ฯลฯ

ครูบรรณารักษ์... ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมาใช้ห้องสมุด ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน....ทำได้จริงหรือ?

๑. สร้างทัศนคติให้เกิดความสนใจในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยกิจกรรมในห้องสมุด
๒. สร้างนิสัยรักการอ่านและการส่งเสริมพัฒนาการคิดด้วยกิจกรรมที่ทำโดยยุวบรรณารักษ์
๓. สร้างความแปลกใหม่ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายไม่ซ้ำซาก

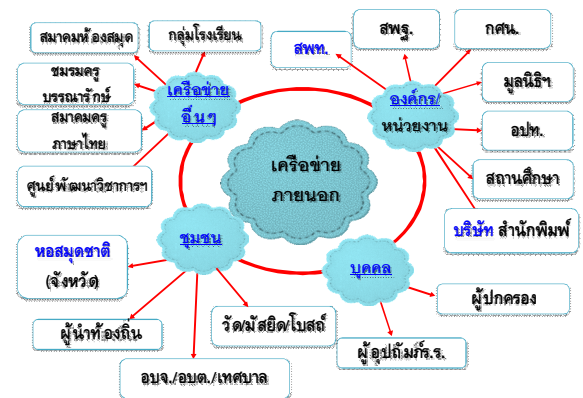

การสร้างเครือข่ายงานบรรณารักษ์

๑. สร้างเครือข่ายภายในโรงเรียน

๒. สร้างเครือข่ายภายนอกโรงเรียน

ปัจจุบัน ห้องสมุด 3 ดี มีชีวิต โรงเรียนวัดนางสาว มีเครือข่ายมากพอที่มาช่วยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนมีความสุขและมุ่งมั่นจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยความหวังที่ว่าเมื่อเด็ก ๆ รักการอ่านที่มาจากข้างในจิตใจของเขาแล้ว เขจะมีนิสัยรักการอ่าน การเรียนรู้อย่างแท้จริง เขาจะอ่านทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในอนาคตข้างหน้าเราไม่ต้องห่วงลูกหลานของเราเพราะเชื่อว่า การอ่านเปลี่ยนชีวิตให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอย่างแน่นอน มาช่วยส่งเสริมการอ่านกันเถอะค่ะ ♦

ประมวลภาพกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ของโรงเรียนวัดนางสาว (ถาวรราษฎร์บำรุง)

บรรณานุกรม

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๕.

แมนมาส ขวลิต. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, ๒๕๔๖.

สุขุม เฉลยทรัพย์. การส่งเสริมการอ่าน. ปทุมธานี : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี
วิทยาการกรณ์, ๒๕๓๑.